

Pagulasorganisatsioonide ümarlaud

Haridus- ja Teadusministeerium
Munga 18, 50088 Tartu

19.07.2013

Pöördumine seoses 2014-2020 perioodi Euroopa Liidu eelarve vahendite rahastamisvaliku planeerimisega hariduse valdkonnas

Käesolevaga pöördub Eesti pagulasorganisatsioonide ümarlaud Haridus- ja Teadusministeeriumi poole ettepanekuga arutada ja arvesse võtta rahvusvahelise kaitse saajate haridusvõimalusi ja -vajadusi Eestis ning nende vajaduste katmiseks vastavate meetmete loomist ja rahastamist 2014-2020 perioodi Euroopa Liidu eelarve vahendite kaasrahastamise abil.

Vabariigi valitsuse poolt arutatud 2014–2020 perioodi Euroopa Liidu eelarve vahendite rahastamisvaliku ettepanekus on osutatud, et 2011. a andmete kohaselt oli ligi kolmandik (31,1%) Eesti tööealisest elanikkonnast erialase ettevalmistuseta ning haridustee katkestas 10,8 protsenti 18-24-aastastest noortest. Selle sihtrühma haridusvajadusi silmas pidades on tehtud ettepanek nii paindlike ümberõppe võimaluste loomiseks, karjääri- ja õppenõustamise arendamiseks ning õpetajate ja noorsootöötajate kvalifikatsiooni tõstmiseks. Ümarlaud tervitab igati valitsuse püüdu suurendada elanikkonna, eriti noorte erialast ettevalmistust ning luua võimalusi haridustee jätkamiseks neile, kellel see on jäänud pooleli.

Nimetatud sihtrühma hulka kuuluvad ka noored rahvusvahelise kaitse saajad. Politsei- ja Piirivalveameti andmetel on **viimase viie aasta jooksul rahvusvahelise kaitse saanud 28 noort, alla 30-aastast inimest** (vaata täpsemalt tabelit 1 lisas). Kuigi nende noorte rahvusvahelise kaitse saajate haridustase või lõpetatud kooliaastate arv ei ole teada, võivad ümarlaua liikmesorganisatsioonid oma kogemuse põhjal kokkupuutest sihtrühmaga tõdeda, et tegemist on kas ilma põhihariduseta noortega (peamiselt Afganistanist ja teistest arengumaadest pärit pagulased) või kõrghariduse omandamise pooleli jätnud noortega (peamiselt Valgevenest ja Venemaalt). Tabelis 1 loetletud noortest on vaid väga väike osa Eestist lahkunud. Suurem enamus on jäänud Eestisse ning on asunud siin oma elu sisse seadma.

Rahvusvahelise kaitse saanud noored inimesed ei ole aga soovi korral saanud jätkata oma haridusteed Eestis. Põhjuseid on mitmeid, millest tähtsamad oleks järgmised:

- Puudulik eesti keele oskus ja puudulikud võimalused intensiivseks eesti keele õppeks. Kuni viimase aastani ei olnud rahvusvahelise kaitse saajatel praktiliselt võimalusi tasuta õppida eesti keelt. 2012. aastal esmakordselt korraldatud üks keelekursus ei olnud aga siiski piisava intensiivsusega selleks, et pärast nende lõpetamist saaks asuda haridust omandama eesti keeles ning ühtlasi oli sellest võimalik võtta osa vaid vähestel sihtrühma liikmetel.
- Kodumaal omandatud haridust tõendavad dokumendid, mis on aluseks kutsekoolidesse või kõrgkoolidesse astumiseks, on puudu või ei ole nad ümberarvestatuna konkurentsivõimelised konkureerimaks Eesti gümnaasiumilõpetajatega võrdsel tasemel.

- Puuduvad ettevalmistuskursused, mis aitaks rahvusvahelise kaitse saajaid kas valmistuda ette (vastavalt vajadusele) sisseastumiseksamiteks, akadeemiliseks testiks või riigieksamite sooritamiseks.
- Puuduvad stipendiumiprogrammid, mis võimaldaksid noortel pagulastel, kellel puudub Eestis perekondlik ja muu tugi, jätkata haridusteed. Kuna muid elatusvahendeid pagulastele Eestis ei pakuta, on nad sunnitud kohe pärast elamisloa saamist asuma tööle. Sageli on tegemist lihttöödega (restorani köögis, ehitusel), kus on pikad tööpäevad ja vähe võimalusi õppeks või karjääri edendamiseks. Rahaliste võimaluste puudumine takistab hariduse omandamist.

Samas, puudulik haridustee, mis ei pruugi näida probleemina käesoleval hetkel, kuna noored käivad tööl, on siiski väljakutseks noortele endile ja ühiskonnale tervikuna pikas perspektiivis. Jõudes hilisesse keskikka, ei suuda pikalt suurt füüsilist koormust nõudvaid lihttöid tegevd inimesed enam vastata tööandja nõuetele ning langevad tööturul konkurentsivälja, jäädes alla noorematele inimestele. Tagajärjeks on tihti töötus või töövõimetus.

Lisaks põhjustab erialase ettevalmistuse puudumine töövõtja sõltuvust konkreetsest tööandjast, kuna töövõtja on tundlik töökoha kaotuse suhtes, tulenevalt tema madalast konkurentsivõimest tööturul.

Lähtuvalt kirjeldatud probleemist, pöördub pagulasorganisatsioonide ümarlaud Haridus- ja Teadusministeeriumi poole ettepanekuga arutada ja võtta arvesse noorte pagulaste haridusvõimalusi ja -vajadusi Eestis ning nende vajaduste katmiseks vastavate meetmete loomist ja rahastamist 2014-2020 perioodi Euroopa Liidu eelarve vahendite kaasrahastamise abil. Konkreetsemalt teeme ettepaneku luua eesmärgi “Haridus on kvaliteetne, kättesaadav ning õppija ja ühiskonna vajadusi arvestav” täitmiseks järgmised meetmed:

- **intensiivse eesti keele õppe võimaluste loomine** neile rahvusvahelise kaitse saanud noortele, kes soovivad jätkata oma haridusteed Eestis (kas üldhariduse, kutsehariduse või kõrghariduse omandamist). Meetme sihtrühmale võib seada vanuselise piirangu, kuid samas soovitame arvestada ka täiskasvanud, kuni 30-aastastele pagulastele ümberõppe ja täiendõppe võimaldamist ja selleks vajaliku eesti keele taseme saavutamiseks;
- **ettevalmistuskursuste loomine** neile rahvusvahelise kaitse saanud noortele, kes soovivad asuda õppima kutsekooli või kõrgkooli. Ettevalmistuskursuste loomine võib olla ühildatud intensiivsete eesti keele õppe kursustega ning võivad olla suunatud nii akadeemilise võimekuse suurendamisele, täiendõppele riigieksamite sooritamiseks või erialase ettevalmistuse parandamiseks kutsekooli või kõrgkooli erialale astumiseks;
- **mentorprogrammi loomine** noortele pagulastele, kes soovivad jätkata üldhariduse omandamist või kutse- ja kõrghariduse omandamist. Mentorite roll on abistamine ettevalmistusetapi läbimisel kui ka esmase kohanemise toetamine õppeasutuses õppeperioodil (kuni 1 aasta);
- **stipendiumiprogrammi loomine** noortele pagulastele, mis katab nende elamiskulu õppeperioodil. Stipendiumiprogramm, milles osalemise aluseks on konkurentsi tingimuste täitmine (näiteks nominaalajaga õppimine ja head õpitulemused), peaks olema suunatud teatud vanuserühmas olevatele noortele, et toetada nende püüdlusi haridustee jätkamisel ja erialase ettevalmistuse parandamiseks.

Pagulasorganisatsioonide ümarlaud

Pagulasorganisatsioonide ümarlaud teeb ka siinkohal ettepaneku kohtumiseks ning püstitatud probleemide ja sõnastatud ettepanekute arutamiseks Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajatega.

Allakirjutanud:

Eesti Inimõiguste Keskus SA

Eesti Pagulasabi MTÜ

Johannes Mihkelsoni Keskus MTÜ

LISA

Tabel 1: Vanuses 16-30 rahvusvahelise kaitse saanud isikud aastatel 2008-2012 (vanus kaitse saamise hetkel) (PPA)

Aasta	Päritoluriik	Vanus	Kaitse liik
2008	Valgevene	29	pagulane
2009	Sri Lanka	22	pagulane
	Uganda	26	täiendav kaitse
2010	Afganistan	21	pagulane
	Afganistan	21	pagulane
	Afganistan	18	pagulane
	Afganistan	18	pagulane
	Sudaan	27	pagulane
	Valgevene	26	pagulane
	Afganistan	23	täiendav kaitse
	Afganistan	22	täiendav kaitse
	Afganistan	23	täiendav kaitse
2011	Bangladesh	30	pagulane
	Cote d'Ivoire	29	pagulane
	Türgi	29	pagulane
	Valgevene	25	pagulane
	Valgevene	29	pagulane
	Venemaa	30	pagulane
	Venemaa	25	pagulane
	Afganistan	23	täiendav kaitse
	Venemaa	30	täiendav kaitse
2012	Armeenia	19	pagulane
	Somaalia	18	pagulane
	Somaalia	19	pagulane
	Somaalia	17	pagulane
	Venemaa	30	pagulane
	Valgevene	26	pagulane
	Afganistan	19	täiendav kaitse
Kokku	28 isikut		